

To gamle Ribe-Historikere

Af August F. Schmidt.

I Tidens Løb har ikke få Historikere behandlet Emner fra Ribe Købstads minderige Fortid. De betydeligste Bidrag til Byens Historie er skrevet af: *Peder Terpager* (1654—1738)¹⁾, *David Grønlund* (1716—84)²⁾, *Matthias Galthen* (1734—1812)³⁾, *Peter Nicolai Frost* (1780—1845)⁴⁾, *Peter Adler* (1796—1851)⁵⁾, *J. F. Kinch* (1817—1888)⁶⁾, *Jacob Helms* (1824—1906)⁷⁾, *H. C. Amberg* (1837—1919) og *Oluf Nielsen* (1838—96)⁸⁾.

Fra en senere Tid kan nævnes *Viggo Bloch* (1852—1925), *Helga Stemann* (1861—1952), *Chr. Axel Jensen* (1878—1952), *Hugo Matthiessen* (f. 1881), *Otto Andrup* (f. 1883), *Otto Smith* (1890—1939), *Victor Hermansen* (f. 1894), *Bjørn Kornerup* (f. 1896), *Jørgen Bukdahl* (f. 1896), *Sten Bøcher* (f. 1906) m. fl.

Til denne anselige Række kan føjes et Par Mænd fra første Halvdel af forrige Århundrede: *P. T. Hanssen* og *P. Thorup*, hvorom der på de følgende Sider skal meddeles nogle Oplysninger.

Peder Tetens Hanssen, født 19. Februar 1780 i Ribe, var Søn af Rektor i Ribe *Lorens Hanssen* (27. Febr. 1750—21. Septbr. 1818) og Hustru *Anna Jacobine Tetens* (27. Jan. 1763—8. Febr. 1849), æld-

ste Datter af Biskop i Viborg Peder Jacobsen Tetens og Hustru Anania Wederkinch. Lorens Hanssen, der har efterladt sig et lille Forfatterskab (om Naturens Skueplads, Husholdnings-Håndbog, Husholdnings-Dagbog, Grønlandsfarene i Året 1777, Tale om Otto Friderik Müller), var Rektor i Ribe 1782—1814 og var Søn af Magister Jens Hanssen (1712—1782), der var Rektor i Ribe 1756—1782°).

Peder Tetens Hanssen blev i 9. År sat i Ribe Kathedralskole, hvorfra han i Foråret 1798 dimitteredes til Universitetet med 1. Karakter til Studentereksamen. Her underkastede han sig i Efteråret 1798 og næstfølgende Forår den filosofiske Eksamens tvende Afdelinger og bestod med Laud. Derefter opholdt han sig en kort Tid i sit Fædrehjem og drog så atter til København for at forberede sig til det theologiske Studium. I Efteråret 1805 indstillede han sig til Embedseksamen, som han bestod nævnte Års 14. Oktober med 2. Karakter. I dette Tidsrum havde han anvendt en Del af Tiden til at give privat Undervisning, og Sommeren 1802 tilbragte han på Brede Kobberværk (Nordsjælland) som Lector (Huslærer) hos dets daværende Ejer, Etatsråd v. Hemert. I Tiden fra 1805 til 1807 var han Lærer ved Basedows Institut og i to københavnske Pigeinstitutter. I December 1807 blev han konstitueret Lærer ved Ribe Kathedralskole og aflagde 26. September og 16. Oktober 1808 den kateketiske og homiletiske Prøve, den første med Karakteren »Laud, optimo jure« (»1. Karakter med bedst mulig Ret«), den anden med Laud (1. Karakter).

Den 14. April 1810 blev P. Tetens Hanssen Adjunkt ved Ribe Kathedralskole, en Stilling, han beholdt til 16. Juli 1841, da han efter Ansøgning fik sin Afsked i Nåde og med Pension.

En meget morsom Skildring af P. T. Hanssen som Lærer blev i Ribe Stifts-Tidende 21/9—5/10 1898 givet af en af hans Disciple, Stiftsfysikus *J. J. Kiær* (1829—1912), der gik på Ribe Latinskole i Tiden 1839—47. En Del af Kiærs lærerige Skoleerindringer, nedskrevet i Efteråret 1898, er optrykt i *Viggo Blochs* Bog: »Af Ribe Katedralskoles Historie gennem 700 Aar« (1910), hvor man Side 90—92 kan læse, hvad den aldrende Stiftsfysikus har meddelt om P. T. Hanssen som Pædagog. Det er ikke uden Ynde at læse herom!

Peder Tetens Hanssen blev 25. Oktober 1810 gift med *Johanna Diechmann Loft* (døbt i Kolding 29. Maj 1783, død i København 2. Marts 1848), yngste Datter af Rektor i Helsingør Peder Jacobsen Loft (1741—1804) og Hustru Sophie Charlotte Diechmann (1761—1837)¹⁰).

Peder Tetens Hanssen var en dygtig Dilettant-skuespiller og var sangbegavet. Han kom derfor også udenfor Skolen til at deltage i sin Samtids kulturelle Liv i Ribe. Som Skuespiller havde han et Par dygtige Medspillere i sine Kolleger: Rektor P. N. Thorup og Adjunkt Peter Adler. Stiftamtmand W. J. A. Moltke, der var Stiftamtmand i Ribe 1796—1811, var en stor Ven af dramatiske Øvelser og fik ved Hjælp af P. T. Hanssen og Thorup blandt Medlemmerne af »Ribe Klub og Koncert Selskab« oprettet et dramatisk Selskab 1808, der skulde give sin første Forestilling netop da Kong Christian den Syvende døde (13. Marts 1808). Den udsattes nu til 1809 og bestod af »Linnedvæveren« og »De fire Temperamenter«, begge Stykker af den tyske Digter Kotzebue¹¹). I Julen 1819 skulde Ribe forenede Klubselskab opføre Kotzebues »Galningen«. P. T. Hanssen var ivrig optaget af dette Arbejde, og Bil-

letterne til Forestillingen kunde afhentes hos ham på Forestillingsdagen om Eftermiddagen Kl. 2. Forestillingen gik med Liv og Lyst, og Tetens Hanssen var i sin Rolle en snurrig, tør Malkus¹²).

Ved en Kirkekoncert i Marts 1812 i Ribe Domkirke blev Duetterne sungne af Tetens Hanssen og Biskop Hiorts Amanuensis Th. Ussing¹³). Og ved Biskop J. M. Hertz' Begravelse i Juni 1825 blev der i Domkirken, før Ligtalen, fra Orglet ved Adjunkt Tetens Hanssen og et Kor (bl. a. nogle af Kathedralskolens Disciple) afsunget Salmen Nr. 422: »Saa samles vi til vore Fædre«¹⁴).

P. T. Hanssen ejede en lille lyrisk Åre. Et Vidnesbyrd herom har man i de to Sange, han skrev til den Skolehøjtidelighed i Ribe, der den 29. September 1810 endte dette Års offentlige Eksamen.

Sangene er uden særlig digterisk Værdi, de er holdt i Tidens traditionelle Stil, og der er i dem Opfordringer til den visdomssøgende Ungdom om at vandre på Dydens Vej og lade sig lede af Landsfaderen, »Daniens Frederik«. Der tales også alvorligt til de unge om det Arbejde, det er, at tilegne sig en videnskabelig Dannelse:

*»Muntre Ungdom! — dig at gavne
Viisdoms Forgaard aabnes her.
Vil du glad dens Alter favne,
Da hav Dyd og Arbeid kier.
Lærdom er en Vext, som skyder
Fra en stram og bitter Rod;
Men dens Blomst dig Vellugt yder,
Og dens Frugt er sød og god.«¹⁵)*

Det er dog for sine Bidrag til Ribes Historie, Peder Tetens Hanssen fortjener at mindes. Antagelig un-

der Påvirkning af sin Rektor, P. N. Thorup, udarbejdede han sine få Afhandlinger, der navnlig beskæftiger sig med Ribe Kathedralskoles Historie. I Årsskriftet: »*Blandede Efterretninger* angaaende *Ribe Cathedralskole*, udgivne som *et Indbydelsesskrift* til den offentlige Examen i September 1823«, findes Side 5—28 P. T. Hanssens Redegørelse for de Forandringer, som *Skolens Bygninger* har været underkastede i tidligere Tid. Arbejdet har sin Værdi ved at yde bygningshistoriske Oplysninger om den gamle Skole, hvis Ve og Vel naturligvis lå den tidligere Rektors Søn varmt på Sinde.

Fortsættelsen af Hanssens Studier i den lærde Skoles Historie findes i »*Indbydelsesskrift*« for 1825. Her giver han på 50 Sider detaljerede Oplysninger om *Skolens Indtægter*, dens Jorder og Legater. Redegørelsen er fortsat i »*Indbydelsesskrift*« 1826, 76—96. Der ydes i dette Arbejde Oplysninger om adskillige Lokalteter i Ribe og Ringkøbing Amter, hvor Kathedralskolen havde Ejendom eller hvorfra den fik udbetalt Tiende m. v. Således fra Ribe, Darum, Kjelst, Nørholm, Drostrup, Gerndrup, Føvling, Øse, Farup, Øster- og Vester-Vedsted, Hvidding, Hygum, Ringkøbing, Holstebro, Holmsland, Nørre-Omme, Ådum m. fl. St. Stedshistorikere fra de nævnte Byer og Sogne kan derfor med Udbytte søge i Hanssens gamle Arbejde.

I »*Indbydelsesskrift*« 1831, 3—40 har P. T. Hanssen i »*Efterretninger angaaende Byen Ribe*« meddelt en Række nyttige Detailler om de Forandringer, *Domkirkens Bygninger* havde været underkastede i det foregående Århundrede. Hanssens Oplysninger i nævnte Afhandling (S. 26) om et stort Lindetræ nær Kirken har Stiftamtmand *Gustav Stemann* givet kommenterende Bemærkninger til i Fra Ribe 1907,

188 (i Afhandlingen om Ribe i Stiftamtmand W. J. A. Moltkes Tid 1796—1811).

P. T. Hanssens i 1831 offentliggjorte Arbejde er ligesom hans tidligere udkomne historiske Bidrag skrevet på Grundlag af Arkivundersøgelser. En Grundtegnning af Ribe Domkirke ledsager Redegørelsen fra 1831.

Det ser ud til, at P. T. Hanssen fortrinsvis har interesseret sig for Bygningshistorie og for den Del af Kathedralskolens Historie, der har Forbindelse med dens Økonomi. Senere Forskere i disse Emner har uden Tvivl haft god Brug for den Ribe-Adjunkts tre Arbejder, der er på 130 Sider ialt.

Det bør ikke glemmes, at en af P. T. Hanssens Elever, *Sofus Høgsbro* (f. 1822) i Brevform (19/2 1839), men i et Stilehefte, skrev en detailleret Redegørelse for Vandfloden i Ribe den 7. og 8. Januar 1839. Brevet med de nyttige lokalhistoriske Oplysninger er skrevet til og stilet til P. T. Hanssen, der gennem den stillede Opgave har villet øve sin Discipel i at skildre Oplevelser fra Dagliglivet. Herved blev han Foranledningen til, at den senere kendte Politiker kom til at give et værdifuldt Bidrag til Kundskab om en Begivenhed, der havde gjort et stærkt Indtryk på alle Borgere i den vandhærgede By. Sofus Høgsbros Brev er udgivet af S. A. *Høgsbro Østergaard* i Fra Ribe Amt 1939, 151—54.

Peder Tetens Hanssen døde 25. Juli 1841. I denne Anledning skrev hans Rektor, P. N. Thorup, et smukt Mindedigt.

Peter Nicolai Thorup, født 3. April 1780 i Guldager ved Varde, var Søn af Sognepræst Niels Holmboe Thorup (1733—1803) og Hustru Vibeke Margrethe

Thun (1757—1830). Han blev undervist privat af Huslærere og blev derefter (19/10 1796) Student fra Ribe Kathedralskole. 31/10 1799 fik han theologisk Attestats, hvorefter han i to År var Huslærer i Ribe. 28/10 1801 blev han optaget i det i København nyoprettede pædagogiske Seminarium til Uddannelse af Lærere ved de lærde Skoler. 1802 blev Thorup Alumnus på Borchs Kollegium, og i Sommeren 1804 tog han Afgangseksamen. I denne Studietid erhvervede han 5/2 1803 Universitetets Guldmedaille for en historisk Afhandling: »Hvorledes er de høje Rigsembeder: Drost, Marsk og Cantsler, Hofmester, Admiral og Skatmester opkomne i Danmark og Norge«, altså et Arbejde om de høje Rigsembeder i Middelalderens Danmark.

I den Tid Thorup fik sin pædagogiske Uddannelse og arbejdede med Guldmedailleopgaven, fik han Stunder til at forlove sig, den 8. August 1803, med *Frederikke Dorothea Abramowitz* (18/2 1784—16/6 1844).

Den 10. August 1804 blev P. N. Thorup knyttet til Ribe Kathedralskole som Vicekonrektor og 1. Maj 1805 blev han i Malt Kirke gift med sin Fæstemø. Brylluppet stod på *Estrup*, idet Thorup ved sit Giftermål blev Svoger til Laurids Frederik Lautrup¹⁶).

9. April 1814 blev P. N. Thorup Rektor for Ribe Kathedralskole, en Stilling han besad til 31. December 1844.

Efter Tidens Skik var Thorup en dygtig Latiner. Han har oversat Digte af Horats og skrevet flere Arbejder på Romersproget. Efter Universitetets Indbydelse disputerede han 31/10 1836 for den filosofiske Doktorgrad på en tekstkritisk Afhandling over Ciceros »De finibus bonorum et malorum« (Om det højeste Gode og Onde).

Thorup var stille og indesluttet, en streng og dygtig Skolemand, som Disciplene var bange for. Han fordrede meget af dem, og i øverste Klasse forlangte han, at Disciplene skulde være belevne og dannede, et Krav, som de senere hen i Livet mindedes med venlige Tanker.

Ved Siden af sin Skolegerning dyrkede den arbejdsomme og samvittighedsfulde Rektor sin Interesse for Skuespil (han var Fætter til Skuespilleren Peter Thun Foersom), og i (den i 1808 oprettede Forening:) »Ribe Klub og Koncert Selskab« optrådte han lige til sin høje Alderdom. Ialt spillede han i Tidens Løb ikke færre end 60 Roller. 12/2 1843 spillede han sin sidste Rolle. Han havde meget dramatisk Talent, var ivrig og begavet som Skuespiller, og da han havde et smukt og intelligent Ydre, og tilmed forstod at vælge sin Dragt, når han skulde agere på Scenen, vil man forstå, at det blev betragtet som en årlig Begivenhed, når i Vintertiden Thorup, f. Eks. sammen med de to skuespilbegavede Adjunker P. T. Hanssen og Peter Adler, skulde spille en Rolle i det Stykke, der blev opført for den stærkt interesserede, store Tilskuerskare. Mange Årtier efter Thorups Død kunde en af hans unge samtidige berette til Helga Stemann om den gamle Rektors fortræffelige Udførelse af Hans Sachs i Deinhardsteins Stykke »Hans Sachs«. Thorups Hustru var særlig glad, når hendes Ægtefælle fik tildelt muntre Roller, de oplevede ham, hvorimod de tragiske virkede nedstemmende på Humøret. Dilettantkomedier hørte i Thorups Tid i afsides Småkøbstæder til de mest yndede Fornøjelser, og man kan jo forstå, at Ribe især i 1820—30erne på dette Område havde Mulighed for at indtage en fortrinlig Plads blandt Samtidens Købstæder. Alle de Borgere og Bønder i Ribe og Omegn,

der havde Råd til det, skulde da nok indfinde sig til Vinterens Dilettantforestilling.

Det oplyses i Erindringer og Breve fra P. N. Thorups Tid, at han var forarmet, forgældet og melankolsk¹⁷). Sine beskedne Indtægter søgte han at forbedre ved Privatundervisning og anden Virksomhed. 1813 redigerede han »Ribe Avis«. Betalingen for alt sligt var elendig. Efter at han var blevet Rektor, var hans økonomiske Stilling naturligvis blevet forbedret, men endnu længe havde han i så Henseende Vanskeligheder at kæmpe med. Han fik efterhånden en talrig Børneflokk (10) at forsørge. Da flere af Børnene døde, knugedes han af store Sorger. Mange af sine Venner så han gå bort (jfr. hans Digtsamling »Gravblomster«), men i sit Arbejde for Hjemmet og Skolen fandt han sin store Glæde, og det holdt ham oppe, støttet som han blev af sin Hustru, der i næsten 40 År trofast delte hans Sorger og Glæder. Pengевanskelighederne har naturligvis været med til at fremelske Thorups melankolske Anlæg.

Han havde også Evner som Taler og Digter. Sine pædagogiske og religiøse (rationalistiske) Idealer har han udtalt sig om i sine »Skoletaler« (I, 1831)¹⁸). 1806 udgav han en Samling Fortællinger: »Skoleferien«, men det er dog mest *Digte*, der fylder op i hans æstetiske Forfatterskab, der virker ret blegt og ikke nu kan gøre Indtryk. Det er gået under i Tidens Malstrøm. Det har dog en vis tidshistorisk Interesse og er i flere Tilfælde af lokal- og personalhistorisk Værdi. Her tænkes fortrinsvis på hans Digte bygget over Folkesagn, f. Eks. Sagn om Hartvig Limbeks Begravelse (Gårslev Kirke), om Bruderovet ved Borbjerg Kirke, de Billers Våben, samt Sagnet om Kathoveddøren på Ribe Domkirke. I Samlingen »Gravblomster«, udkommet særskilt 1846 og trykt

som Manuskript for de afdødes Venner og Pårørende¹⁹), findes Mindedigte om Skuespilleren Peter Thun Foersom (død 1817), Biskop Victor Christian Hjort (død 1818), Præsten Peder Sidelmann, Guldager (død 1821), Biskop Jens Michael Hertz (død 1825), Enkebispinde Georgine Middelboe (død 1835), Grev W. J. A. Moltke (død 1835), Kordegn og Klokker Peter Thun Nissen, Ribe Domkirke (død 1835), Laurids Frederik Laustrup, Estrup (død 1838), Justitsråd og Amtsforvalter Rasmus Nielsen, Ribe (død 1839), Byskriver Poul Resen Steenstrup, Ribe (død 1840), Stiftsfysikus Hans Michael Randrup, Ribe (død 1844), P. N. Thorups Hustru (død 1844), Laurids Eiler, Præst i Lejrskov (død 1845), Hospitalsforstander Theodosius Ussing, Ribe (død 1845) og endnu flere.

Den Del af P. N. Thorups Forfatterskab, som stadig er af Interesse og derfor er med til at bevare hans Minde, er hans *Afhandlinger om Ribe Bys Historie*. Han omfattede den gamle Domkirkebys Fortid med levende Interesse, og for at kunne bidrage med Arbejder af historisk oplysende Art gik han i Gang med at ordne Byens righoldige Rådstuearkiv. Da dette Arbejde var udført, påbegyndte han i 1823 i Forening med P. T. Hanssen (efter 1827 kom Peter Adler til) at offentliggøre i Kathedralskolens Programmer (det årlige Indbydelsesskrift) Udgivelsen af en Række historiske Efterretninger angående Ribe. P. T. Hanssen åbnede Rækken med sin Afhandling fra 1823. Året efter fortsatte Thorup med en værdifuld personalhistorisk Afhandling (i Leksikonform) om de Mænd, der var udgået fra Ribe Kathedralskole (Indbydelsesskrift 1824, 1—88), fortsat 55—77, 1830, 1—19, 1837, 1—80 plus Bilag, 3—26. Nævnes bør også her den i Indbydelsesskrift

1823 af Thorup udarbejdede Fortegnelse over Studenter fra Ribe i Tiden 1814—21.

I Indbydelsesskrift 1826, 1 54 og Årgang 1830, 51—55 har Thorup en Redegørelse for Kathedralskolens ældste Legater til Disciples Understøttelse. Om Skolens Rektorer (og Konrektorer) fra Middelalderen og til 1723 har han skrevet Afhandlinger i Indbydelsesskrift 1827, 1—73, 1828 (76 Sider), 1830, 20—50, og i Indbydelsesskrift 1832, 1—48 har han et Bidrag til Skolens Historie efter Reformationen. Den Mindetale, Thorup holdt over sin gamle Forgænger, Digteren, Rektor *Chr. Falster* (1690—1752), har også nøje Forbindelse med Kathedralskolens Historie. Talen er trykt i Indbydelsesskrift 1841, 19—37, hvor der Side 3—15 findes udgivet (ved P. N. Th.) et af Chr. Falsters latinske Digte.

Glemmes må det ikke, at Thorup udarbejdede et Katalog over Ribe Skole-Bibliotek. Det blev offentliggjort 1823.

Det havde været hans Plan at skrive en større, samlet Fremstilling af Ribe Katedralskoles Historie, men han nåede desværre ikke at få Opgaven gennemført. Kort efter hans Død 26/10 1846 kunde Sønnen, Adjunkt *C. E. Thorup*, udsende P. N. Thorups »Historiske Efterretninger om Ribe Cathedralskole«, I. Dels 1. Hefte (142 S.). Denne Bog er kun et Fragment, men værdifuldt og det mest afrundede af Thorups Arbejder.²⁰⁾

Et personalhistorisk Arbejde, der bedst kan nævnes her, er P. N. Thorups Biografi af den gamle Ribe-Præst og Historiker David Grønlund, fremkommet i de af C. Molbech udgivne »Historisk-biographiske Samlinger« (1851), 185—221.²¹⁾

Personalhistoriske Oplysninger findes også i de Skolemeddelelser, Thorup fremkom med i de årligt

udgivne Indbydelsesskrifter. Værdi har her navnlig Fortegnelserne over de Disciple, der opnåede Studentereksamen (124 i Thorups Rektortid 1814—44).

Af det ovenstående vil man forstå, at det er mange og højst nyttige Oplysninger, Thorup har tilvejebragt af personalhistorisk og skolehistorisk Art i de *15 Afhandlinger og 1 Bog*, som han fik udarbejdet om Ribe lærde Skole og om de Mænd, der var udgæet fra den.

Foruden til Kathedralskolens har Thorup også leveret værdifulde Bidrag til Ribe Bys Historie. Det drejer sig om følgende Afhandlinger:

Antiqvariske Bidrag til Ribe-Byes Beskrivelse (Indbydelsesskrift 1833, 3—88 plus Bilag, 3—34).

Fortsat i Årgang 1839, 1—72, plus Bilag, 1—20.

Historiske Efterretninger om Riberhus. Årgang 1835, 1—57 plus Bilag, 3—26.

I de »Antiqvariske Bidrag« gives Oplysninger i stort Tal om Ribe Bys Topografi, om Bydelenes og Gadernes Historie, om offentlige Bygninger, Ejendommens Historie, Ejeroplysninger m. v.

Ialt fylder Thorups Bog og hans *18 Afhandlinger* ca. 860 Sider, ganske vist ikke særlig store Sider, men de viser dog, at det var ikke noget ubetydeligt Arbejde, den flittige Mand nåede at få udrettet vedrørende den gamle Dømkirkebys Historie. Alle senere Ribeforskere har haft — og har — stor Nytte af Thorups forskellige lokalhistoriske Undersøgelser, der naturligvis senere er blevet stillet i Skygge af *J. F. Kinchs* »Ribe Bys Historie« I—II (1869, 1884), ligesom Thorups Arbejder om Kathedralskolen selv sagt nu er blevet overflødiggjorte af *Bjørn Kornepus* Værk om Ribe Kathedralskoles Historie.

Dette forklejner selvfølgelig ikke Værdien af Thorups Pionerarbejde. For sin Tid var det et stort

Fremskridt, og de lokalhistoriske Bidrag, der af Thorup, P. Tetens Hanssen og Peter Adler blev offentliggjorte i »Blandede Efterretninger angaaende Ribe Cathedralskole« i Tiden 1823—48, modtoges da også med megen Anerkendelse af de københavnske Lærde²²). Thorup blev påskønnet for sin historiske Virksomhed ved i September 1839 at blive optaget som Medlem af Genealogisk-biografisk Selskab i København og (i November 1839) af Det kongelige Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog; 10/4 1844 blev han Medlem af Det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem.

I sin Hjemby kom Thorup efterhånden til at stå som et smukt Udtryk for ripensisk Tradition. Ved flere Lejligheder viste hans Disciple ham deres Påskønnelse, ligesom han også modtog Beviser på sine Medborgeres Agtelse og Tillid²³).

For Udforskningen af Ribes Historie var Thorups Rektortid grødefulde År. Han var rig på Initiativ, fik sat P. T. Hanssen og Peter Adler i Gang med historisk Arbejde, og selv fik han meget bestilt ved Siden af sin Skolegerning. Han var i sine Rektorår uden Tvivl Ribes betydeligste Kulturpersonlighed, og det vakte derfor almindelig Sorg i Byen, da han gik bort den 26. Oktober 1846.

NOTER: 1) H. Grüner-Nielsen i Sprog og Kultur X (1941), 62—77. 2) Fra Ribe Amt 1939, 1—14. 3) Fra Ribe Amt 1944, 49—55. 4) Fra Ribe Amt 1942, 399—413. 5) August F. Schmidt: Peter Adlers Breve til P. V. Jacobsen (1937). Sydøstjyllands Historikere (1950), 139—53. Jul i Vestjylland 1951, 4—7. S. 7. venstre Spalte rettes P. N. Thorup til C. H. A. Bendtsen. 6) Fra Ribe Amt 1934, 484—98. 7) Fra Ribe Amt 1936, 55—72. 8) Fra Ribe Amt 1931, 650—666. 1932, 132—137. 9) Fra Ribe Amt 1928, 101—102. V. Bloch: Af Ribe Kathedralskoles Historie (1910), 76—81. 10) Th. H. Erslew:

Almindeligt Forfatter-Lexicon I (1843), 582—84. Smsts. Supplement I (1858), 707—709. Med mange Henvisninger. ¹¹⁾ Fra Ribe Amt 1908, 204. ¹²⁾ Fra Ribe Amt 1907, 22, 23. ¹³⁾ Fra Ribe Amt 1919, 41. ¹⁴⁾ Fra Ribe Amt 1913, 501. ¹⁵⁾ L. Engelstoft: Universitetets og Skole-Annaler (Sange ved Skolehøjtideligheden i Ribe 1810), Årgang 1810, II, 116—18. ¹⁶⁾ Fra Ribe Amt 1950, 323—24. ¹⁷⁾ Fra Ribe Amt 1907, 12. 1919, 28. 1920, 145. Det er så heldigt, at der findes offentliggjort Oplysninger om Forholdene i Ribe o. 1790—1830, og navnlig fra de Kredse, hvor P. N. Thorup og P. T. Hanssen færdedes, i de fortræffelige Minder fra Stiftamtmand W. J. A. Moltkes, Biskop V. K. Hjorts og Biskop J. M. Hertz's Tid, som G. *Stemann* og *Helga Stemann* har udgivet (eller bearbejdet) i Fra Ribe Amt 1903—14 og 1919—22. Adskillige Oplysninger heri er hentet fra P. N. Thorups Selvbiografi, der findes som Anhang til Peter Nicolai Thorups Efterladte Digte, udgivet af Carl Edvard Thorup og Andreas Leth (1848). ¹⁸⁾ Thorups øvrige trykte Taler er der Oplysninger om i Th. H. Erslews Forfatter-Lexicon III (1853), 374—77. Supplement III (1868), 424—25. ¹⁹⁾ Om hans Digte se nærmere hos Erslew og i Selvbiografien (1848), hvor der S. 76—78 findes en ret udførlig Bibliografi. ²⁰⁾ Dette fremhæves med Rette af Bjørn Kornerup i hans Biografi af P. N. Thorup i Dansk biografisk Leksikon XXIV (1943), 4—5 og i Kornerups imponerende Værk: Ribe Katedralskoles Historie I (1947), 462—63. ²¹⁾ Jfr. Fra Ribe Amt 1939, 13—14. ²²⁾ Se f. Eks. Anmeldelser i Maanedskrift for Litteratur IV (1830), 265—78 (af C. E. Werlauff) og smsts. XX (1838), 347—66 (af C. Molbech). Flere Henvisninger til Anmeldelser forefindes i Erslews Forfatter-Lexicon III. — Til C. Molbechs Dialect-Lexicon (1841) leverede Thorup en Del Bidrag fra sin Hjemstavns (sydvestjydske) Dialekt. ²³⁾ V. Bloch: Af Ribe Katedralskoles Historie (1910), 81—86, 95—96. Endvidere C. E. Thorup og Andreas Leth: »Peter Nicolai Thorups Levnet« (1848). Ripenser-Bladet 1927—34, 163: Thorups Grav. — Korrekturnote: Rektor Lorens Hanssens Selvbiografi er blevet udgivet af Bjørn Kornerup i Personalhistorisk Tidsskrift 1952, 153-60.
